

The article presents the results of cluster analysis of 200 country based on sciento-metric indicators in Scimago Journal & Country Rank.

Keywords: *data mining, cluster analysis, scientometric database.*

УДК 002.6+330

К.С. Корнійчук

**ГАЛУЗЕВЕ ТЛУМАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ
«ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ НА ПІДПРИЄМСТВІ»
У СУЧАСНИХ ПУБЛІКАЦІЯХ:
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ**

Розглянуто підходи дослідників організації електронного документообігу на підприємствах до визначення його сутності. Охарактеризовано особливості практичного застосування систем електронного документообігу на підприємствах.

Ключові слова: *електронний документообіг, документування, підприємство, автоматизація документообігу.*

Тривалий час понятійно-категоріальний апарат документообігу, зокрема традиційного «паперового», розвивався виключно в межах документознавства. Щодо техніко-технологічної основи електронного документообігу, то ці поняття створювалися та поширювалися в межах технічної інформатики (або інформаційних технологій). Проте нині відбувається широке входження електронного документообігу в різні сфери господарських та суспільних відносин у якості окремої функціональної системи підприємств, установ та організацій. Використання ними специфічних інструментів для роботи з інформацією, а також адаптація спеціальних програмних засобів до специфіки конкретної галузі зумовлюють виникнення вузькогалузевих тлумачень сутності електронного документообігу.

Вивченню електронного документообігу на підприємствах та в організаціях присвячено останні публікації К.В. Безверхого, Л.М. Бойка та О.С. Форманчук, С.В. Домашенка, Л.М. Івашка, Т.А. Лугової та О.Є. Акімова, Л.М. Колечкіної та Р.А. Головащенко, Ж.В. Кудрицької, Г.В. Охріменко, М. Плешакової-Боровинської, Н.О. Пронь, В. Спрінсяна, О.В. Шевченко та інших. Віддаючи належне внеску попередників відзначимо, що у їх працях головне місце відводиться організації та впровадженню систем електронного документообігу, а до

визначення його сутності вони звертаються фрагментарно. Тож цим зумовлена необхідність оцінки та узагальнення сучасних підходів до тлумачення сутності досліджуваного поняття.

Особливості «вузькогалузевого», економічного тлумачення змісту основних понять електронного документообігу повною мірою виявляються себе у дефініціях вчених-практиків. Так, у публікації К.В. Безверхого [1] процес електронного документообігу визначається як такий, що «ґрунтується на електронній обробці обліково-звітної інформації, яка включає формування первинних електронних документів, порядок обробки інформації, автоматизований банк даних, тощо». Акцент на суто галузевій специфіці дозволяє автору визначити електронний документообіг в цілому як такий, що «покликаний забезпечувати процеси створення, управління доступом і розповсюдження великих обсягів документів у комп'ютерних мережах, а також контроль за рухом документів на підприємстві» [1]. Подібну характеристику поняття системи електронного документообігу отримує в публікації Т.М. Салій, як системи, що дозволяє створювати та обробляти документи електронними засобами; організовує роботу усього управлінського персоналу підприємства на всіх етапах життєвого циклу документу, включаючи роботу над проектами, узгодження, виконання, візування, списання в справу і передачу на архівне збереження [6]. Л.М. Колечкіна та Р.А. Головащенко пропонують погляд на електронний документообіг як на систему в якій відбувається рух документів поряд із рухом «корпоративної інформації» [5].

На нашу думку, дані дефініції частково відходять від традиційного тлумачення сутності документообігу: i) порушено логіку розмежування понять «документування» (створення службових документів) та «документообігу» (руху службових документів), ii) зміст поняття полягає не в мережевому обігу документів, а у функціонуванні «системи документообігу», яка має відповідати певним технічним, методологічним критеріям; iii) «управління доступом», «розповсюдження» не відображає всього життєвого циклу документу, оминає такі важливі з точки зору діловодства етапи роботи з документом як фіксація основних реквізитів документів, експедирування; iv) «електронний документообіг» забезпечує контроль за виконанням документів, тож його вплив на «організацію роботи управлінського персоналу» варто розглядати як цілком умовний.

Широке бачення сутності електронного документообігу представляють Л.М. Бойко та О.С. Фурманчук, а саме у «створенні документів, їх обробці, передачі, збереженні, виведенні інформації, яка циркулює в організації чи на підприємстві, на основі використання комп'ютерних мереж» [2]. Цю точку зору також не можемо розглядати як вичерпну, оскільки поза увагою залишаються такі функції як контроль за виконанням, реєстрація документів. Крім того, поняття «документ» та «інформація» вживаються як синоніми, в той час як документообіг (відповідно до дефініції ДСТУ 2732:2004 [3]) оперує виключно поняттям «службовий документ» – у такому вигляді дані піддаються реєстрації, ідентифікації, оцінці та нормативному використанню. Включення у сутність електронного документообігу поняття «інформації», на нашу думку, стирає принципову межу між ним та корпоративними інформаційно-аналітичними системами. О.В. Шевченко характеризує систему електронного документообігу як таку, що інтегрує документацію комерційних підприємств у єдине інформаційне середовище, забезпечує комунікаційну взаємодію співробітників під час виконання ними ділових функцій управління комерційною інформацією [7]. На нашу думку, таке визначення електронного документообігу вдало відображає його місце в організації управління підприємством, при цьому відповідаючи його нормативним визначенням (зокрема, ДСТУ 2732:2004), проте, обмежуючись цим, не розкриває його документознавчого значення.

Практика використання систем електронного документообігу дозволяє виділити особливості: i) електронного документообігу як системи розподілу документопотоку між користувачами, здійсненого на основі їх функціональних обов'язків, а також процесів та операцій, які вони виконують (у системах workflow); ii) електронного документообігу як програмного середовища, що забезпечує спільну роботу користувачів зі службовими документами (у системах collaboration); iii) електронного документообігу як середовища ведення спеціальних напрямків діяльності підприємства (наприклад, зв'язків з клієнтами, управління проектами, тощо) [8].

Узагальнення вищенаведеного, дозволяє зробити такі висновки. По-перше, в багатьох працях системи електронного документообігу досить часто порівнюють із корпоративними інформаційно-аналітичними системами, а також розглядають як їх складову частину. По-друге, вихідною точкою для інших дослідників стає функціонал

програмних засобів електронного документообігу, тож сутність досліджуваного поняття «збагачується» за рахунок технічних рішень, які розробники програмного забезпечення впроваджують з метою підвищення ефективності системи документообігу та управління організацією.

Чимало науковців для визначення дефініції «електронного документообігу» використовуються поняття «створення» документу. Цей підхід знайшов своє нормативне визнання у ст. 9 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» [4]. Проте, з точки зору документознавства таке застосування є не коректним, оскільки воно відображає у більшій мірі технічну операцію створення нового файлу, робочого середовища, листа, таблиці, тощо; «створення» не є бізнес-процесом у системі документообігу; технічна дія «створення» документу в програмному середовищі може відбуватися без виконання певних вимог щодо форми та повноти змісту (зокрема, без надання необхідних реквізитів). Тож ми пропонуємо використовувати у дефініціях поняття «документування», яке з точки зору науки справочинства позбавлене вищенаведених недоліків.

Разом з тим, оновлення теоретичних основ під впливом сучасної практики є природнім процесом, проблеми впровадження систем електронного документообігу, зокрема на промислових підприємствах, потребують подальших досліджень на документознавчому рівні.

Список використаних джерел

1. Безверхий, К.В. Організація та методика електронного документообігу на підприємстві: стан та перспективи розвитку // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2013. – №1.Ч.2. – С. 16–25.
2. Бойко, Л.М. Система електронного документообігу в діяльності будівельних підприємств та шляхи її вдосконалення / Л.М. Бойко, О.С. Фурманчук // Економіка і регіон. – 2013. – №2. – С. 92–97.
3. Діловодство й архівна справа : ДСТУ 2732:2004. – [Чинний від 27-05-2004]. – К. : Держспоживстандарт України, 2005. – 32 с.
4. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 р. №851-IV : із змінами, внесеними згідно із Законом № 675-VIII від 03.09.2015 р. [Електронний ресурс] // Верховна рада України : [сайт] / Законодавство України. – 2015. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (06.05.2016). – Назва з екрану.

5. Колечкіна, Л.М. Впровадження електронного документообігу на підприємствах / Л.М. Колечкіна, Р.А. Головащенко // Науковий вісник КУЕІТУ. – 2013. – №1-2. – С. 63-65.
6. Салій, Т.М. Електронний документообіг в системі управління авіатранспортними підприємствами // Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В.Лазаряна. - 2007. - Вип. 18. - С. 246-250.
7. Шевченко, О.В. Специфіка функціонування електронного документообігу в комерційній галузі (на прикладі системи преміум-класу «ДІЛО») // Вісник ХДАК. – 2015. – №46. – С. 72-81.
8. Электронный документооборот [Электронный ресурс] // DOCFLOW – все о СЭД, ЕСМ, автоматизации делопроизводства и оптимизации бизнес-процессов компании : [сайт] / Глоссарий. – 2016. – Режим доступа: <http://www.docflow.ru/edu/glossary/detail.php?ID=27946> (06.05.2016). – Назва з екрану.

Рассмотрены подходы современных исследователей организации электронного документооборота на предприятиях к определению его сущности. Охарактеризованы особенности практического применения систем электронного документооборота на предприятиях.

Ключевые слова: электронный документооборот, документирование, предприятие, автоматизация документооборота.

There are considered views of researchers of electronic document management in enterprises on the definition its nature. The features of the practical application of electronic document management systems are described.

Keywords: electronic document management, documenting, enterprise, workflow automatization.

УДК 35(4+477)/004.77

І.В. Мальцева

ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Розглянуто концепцію електронного урядування, наведено досвід організації надання державних послуг населенню в розвинених країнах Європи, досліджено вітчизняні урядові он-лайн проекти, які значною